

I n m e m o r i a m

Alfonso Cvitanović, prof. (1914.-2005.)

Dana 1. prosinca 2005. u Zagrebu je preminuo uvaženi geograf, leksikograf, pedagog, teolog i diplomirani pravnik Alfonso Cvitanović. Profesor Cvitanović, rodom Ižanin, uvijek je bio vezan uz svoj zaderski kraj iako su ga životne prilike odvele u hrvatsku metropolu gdje je proživio najveći dio svoga života. Sva-ke je godine ljeti boravio u Velom Ižu, čak i u kasnijim godinama života kad je bio prikovan uz invalidska kolica. Na Ižu će biti sahranjeni i njegovi posmrtni ostatci u utorak, 6. prosinca 2005. Dakako, profesor Cvitanović nastavit će živjeti u mislima brojnih naraštaja njegovih rođaka, prijatelja, kolega i učenika. To je zaslužio ne samo svojim plodnim stručnim i znanstvenim radom te doista ogromnim znanjem, već prije svega dobrotom, koja ga je za života učinila doista velikim čovjekom.

Alfonso Cvitanović rođen je 22. lipnja 1914. u Velom Ižu. Šest razreda pučke škole završio je u rodnom mjestu (1926.), klasičnu gimnaziju s maturom u Šibeniku (1934.). Nakon završetka gimnazije upisao je studij bogoslovije na Teološkom fakultetu u Ljubljani, gdje je i diplomirao 1939. U Zagrebu je studirao na Pravnom fakultetu, na kojem je diplomirao 1950. Studirao je također na Filozofskom fakultetu (povijest) i na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu (geografija) Sveučilišta u Zagrebu.

Svećeničku službu je počeo kao nadstojnik nauka u Biskupskom dačkom sjemeništu u Šibeniku (1938.-1941.), zatim kao profesor na Klasičnoj i Realnoj gimnaziji (1941.-1945.) te kao direktor Klasične gimnazije (1943./44.) u istom gradu. Prema sjećanju tadašnjih učenika šibenske klasične gimnazije bio je blago strog i pravedan pedagog te vrstan poznavatelj klasičnih jezika. Nakon Drugoga svjetskog rata

dijelom je izmjenio ozračje svoga životnog puta. Napustio je po dopuštenju crkvenih vlasti svećeničku službu i osnovao obitelj. S time nije završio njegovo razgovor s Bogom. I dalje je ostao odan svojoj katoličkoj vjeri, a osobito hrvatskoj domovini. U tom je duhu proživio svoj cijeli život, a sa svojom suprugom i kćerkom postao primjer hrvatske obitelji.

Čovjek velike radne energije, marljiv i pedantan stručnjak nastavio je s pedagoškim radom u Zagrebu. Najprije je službovao kao profesor na Drugoj klasičnoj gimnaziji (1946.-1948.) i Prvoj muškoj gimnaziji (1948.-1950.) u Zagrebu, a potom na Drugoj gimnaziji (ženskoj) u Varaždinu. Početkom 50-ih godina 20. st. radi na XXII. osnovnoj školi (Dubrava, 1951.-1953.) i I. osnovnoj školi (Kaptol, 1953.-1962.). Godine 1962. prelazi u Izdavačko poduzeće Školska knjiga, gdje je obavljao posao stručnog urednika za zemljopis do kraja 1975., kad je umirovljen.

Tijekom nastavničkog rada u školi na Kaptolu bio je mentor studentima Više pedagoške škole u Zagrebu te mentor pri polaganju stručnih ispita za nastavnike zemljopisa i profesore geografije. Bio je delegat Sekretarijata za prosvjetu SR Hrvatske na velikoj maturi. Obnašao je više godina dužnost rukovoditelja Nastavnog centra za zemljopis Zavoda za školstvo grada Zagreba. Kao profesor i urednik u Školskoj knjizi bio je višegodišnji vanjski suradnik za zemljopis u Republičkom zavodu za školstvo. Organizirao i vodio brojne seminare i stručne sastanke geografa diljem Hrvatske u ime Republičkog zavoda za školstvo, uz istovremeni nadzor nastave geografije u osnovnim i srednjim školama, i to u Hrvatskoj te na području Bosne i Hercegovine (područje Bihaća). Godine 1962. Savjet

za prosvjetu SRH promovirao ga je u zvanje "pedagoški savjetnik".

Prof. A. Cvitanović bio je sudionik gotovo svih ljetnih i zimskih seminara geografa u organizaciji Hrvatskoga geografskog društva u Zagrebu i Republičkog zavoda za školstvo te brojnih kongresa geografa SFRJ. Sudjelovao je na znanstvenim ekskurzijama u nordijskim zemljama (1979.) i u Zakavkazju (1980.) u organizaciji Slovenskoga geografskog društva. Također, bio je član Upravnog odbora Hrvatskoga geografskog društva i dugogodišnji voditelj njegove nastavne sekcije te član uredništva časopisa *Geografski horizont*. Među stručnim aktivnostima treba navesti i višegodišnje autorstvo i druge oblike suradnje za "Zora-filma", "Filmoteku" Školskog radija (Zagreb) i "Prosvetnog dela" u Skopju. Suradivao na izradbi programa geografije u Saveznom zavodu za proučavanje školskih i prosvjetnih pitanja i u Zavodu za unapređivanje školstva SR Hrvatske te član komisije za izradbu udžbenika iz zemljopisa istoga Zavoda. Napisao je više članaka o metodici nastave zemljopisa/geografije za stručne i pedagoške publikacije: *Školske novine* ("Školski radio u nastavi povijesti i zemljopisa", 1954.), "Radio u školi" ("Zemljopisne radio-emisije", 1954./55.), *Pogledi i iskustva u odgoju i obrazovanju* ("Pisanje naziva na zemljopisnim kartama", 1973./74.), *Geografski horizont* ("Zemljopisne teme u dijafilmovima", 1971., "Izbor međunarodnih zemljopisnih naziva – međunarodna toponomastika", 1971. i 1972., "Zemljopisne složenice grčkog i latinskog podrijetla", 1984. i 1985.), *Nastava zemljopisa u osnovnoj školi* ("Udžbenik zemljopisa", "Zemljopisni atlas", "Zemljopisna čitanka", "Radna bilježnica za zemljopis", "Zadaci za ispitivanje znanja u zemljopisu", "Namjenska biblioteka u zemljopisu", "Metodičko-didaktička literatura", 1977.), *Narodni list* ("Iška kultura, pismenost i obrazovanje", br. 1810., 1811., 1966.), *Velik atlas svijeta* ("Pisanje i čitanje zemljopisnih naziva", "Važnija zemljopisna otkrića", "Opći zemljopisni nazivi", 1972.), *Svijet*

oko nas ("Države u svijetu", "Slovenija", "Srbija", 1985.). Autor je i brojnih prikaza knjiga i udžbenika u "Školskim novinama" i dr. (npr. "Pabirci o otoku Ižu", u *Zadarska revija*, XXXV/1968., br. 1; Iž, *Enciklopedija Jugoslavije*, sv. 5, JLZ, Zagreb, 1988.; brojne radio-emisije iz zemljopisa na "Školskom radiju").

Osobitu vrijednost ima njegova monografija *Otok Iž* koju je napisao 1989., u kojoj je iscrpno obradio osnovna geografska obilježja rodnoga otoka. To znanstveno djelo pravi je obrazac kojega bi trebali slijediti brojni drugi geografi i zaljubljenici u svoj zavičaj. O svom otoku napisao je 1998. i zapaženu monografiju *Ižani u ribarskim sporovima od 1501. do 1781.* Vrhunac višedesetljetnog stručnoga i znanstvenog rada označilo je njegovo enciklopedijsko-leksikografsko djelo *Geografski rječnik*. Znanstvenici smatraju Cvitanovićev *Geografski rječnik* vrijednim djelom i nezaobilaznim priručnikom. U visokoj životnoj dobi na 700 stranica objasnio je oko 9000 različitih pojmova iz geografije i geografiji srodnih znanstvenih disciplina! Teško je vjerovati da je to mogao uraditi jedan čovjek. Dakako, u tom rječniku nije mogao s istom kakvoćom pojasniti sve pojmove, što bi teško uspjelo i cijelom timu stručnjaka, ali hrvatska geografija je dobila važan pojmovni temelj kojega s vremenom treba upotpuniti i strogo "odvagati" svako objašnjenje pojedinog pojma. Posao je olakšao već i sam blagopokojnik jer je sredinom 2005. dovršio drugo, dopunjeno i izmijenjeno izdanje, uvažavajući primjedbe koje su mu dali dobronamjerni prijatelji i kolege znanstvenici iz različitih znanstvenih disciplina.

Glavninu svoga rada posvetio je izradi zemljopisnih udžbenika, prvih radnih udžbenika u Hrvatskoj s didaktičkom građom (udžbenici, atlasi, zemljopisne čitanke, radne bilježnice i priručni zemljovid). Kao autor, koautor i urednik zemljopisnih atlasa za osnovnu školu pridonio je novoj i suvremenijoj izradi zemljovida pristupačnih učenicima. Taj je rad bio

vrlo pozitivno ocijenjen, pa su njegove udžbenike, priručnike, atlase i posebne zemljovide prihvatili i u drugim dijelovima bivše SFRJ (Pokrajinski zavod za školska i prosvjetna pitanja Novi Sad i Priština, "Prosvetno delo" Skopje i "Mladinska knjiga" Ljubljana). Godine 1959. dobio je Orden rada III. reda, diplomu i plaketu "Školske knjige" 1970., godišnju nagradu Davorin Trstenjak 1980., diplomu Hrvatskoga geografskog društva 1977., diplomu Udruženja izdavača i knjižara Jugoslavije 1974. i zlatnu značku istog Udruženja 1981., diplomu Pedagoško-književnog

zboru u Zagrebu 1975., priznanje "Prosvetnog dela", Skopje, 1975. Godine 2003. Hrvatsko geografsko društvo Zadar dodjelo je prof. Cvitanoviću nagradu *Federik Grisogono* za cjelokupni doprinos razvoju geografije u Hrvatskoj, a godine 2004. dobio je *Zlatnu povelju* središnjice Matice hrvatske za veliko leksikografsko djelo *Geografski rječnik*.

Poštovani profesore Cvitanoviću, laka Vam bila hrvatska iška gruda!

Josip Faričić